

ONTWIKKELING VAN HET LANDELIJKE INSTRUMENTARIUM JEUGDSTRAFRECHTKETEN (LIJ)

CLAUDIA VAN DER PUT, HAN SPANJAARD, LIEKE VAN DOMBURGH, THEO DORELEIJERS, HENNY LODEWIJKS, HENK FERWERDA, RUTH BOLT EN GEERT JAN STAMS

76

KIND EN
ADOLESCENT
PRAKTIJK

samenvatting In dit artikel wordt het nieuwe Landelijke Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ) beschreven. Het LIJ is ontwikkeld voor jongeren die met de verschillende partijen in de jeugdstrafrechtketen te maken krijgen, waaronder de politie, Halt, de Raad voor de Kinderbescherming, de Jeugdreclassering en de Justitiële Jeugdinrichtingen. Met het instrumentarium wordt een verbetering beoogd van het inschatten van psychosociale en recidiverisico's en het indiceren van de juiste interventies.

pakket van instrumenten voor screening, signalering en risicotaxatie. In dit artikel wordt beschreven hoe het LIJ er voor de verschillende fasen van de jeugdstrafrechtketen uit ziet. We beginnen met een korte beschrijving van het belang van en ontwikkelingen op het gebied van risicotaxatie.

BELANG VAN SCREENING EN RISICOTAXATIE: RISK-NEED-RESPONSIVITY-MODEL

Het belangrijkste doel van het jeugdstrafrecht is het bevorderen van gedragsverandering en daarmee het terugdringen van recidive. De effectiviteit van strafrechtelijke interventies bij jongeren wordt dan ook vooral afgemeten aan de mate waarin deze interventies bijdragen aan recidivevermindering als maat voor het algemeen functioneren van de jongere. Uit diverse meta-analyses blijkt dat de effectiviteit van strafrechtelijke interventies het grootst is indien er wordt gewerkt volgens het *Risk-Need-Responsivity* (RNR)-model (Andrews & Bonta, 2010). Het RNR-model beschrijft drie beginselen waaraan interventies moeten voldoen om effectief te zijn. Het eerste is het *risicobeginsel*. Dit beginsel schrijft voor dat de intensiteit van een interventie moet zijn afgestemd op het recidiverisico van jongeren. Als het risico klein is, kan worden volstaan met een interventie van geringe intensiteit of kan een interventie zelfs achterwege blijven. Is de kans op recidive echter groot, dan dient de interventie veelomvattend en ingrijpend te zijn (Van der Laan e.a., 2010). Is de intensiteit van een aanpak niet goed afgestemd op het recidiverisico, dan kan een aanpak contraproductief uitpakken (Lösel, 1993; Lowenkamp & Latessa, 2005). Uit diverse meta-analyses blijkt dat de behandeling van daders met een hoog recidiverisico *naar verhouding* het meeste resultaat oplevert. Bij intensief interveniëren gaat het om activiteiten die 40 tot 70% van de tijd van een jongere in beslag nemen, gedurende drie tot negen maanden (Andrews & Bonta, 2010; Van der Laan e.a., 2010).

Het tweede beginsel, het *behoeftebeginsel*, geeft aan dat een interventie gericht moet zijn op criminogene behoeften. Criminogene behoeften zijn veranderbare (dynamische) risicofactoren die direct samenhangen met recidive, zoals problemen op school en omgang met delinquente vrienden. Door een interventie op deze factoren te richten, neemt het risico op recidive af. Naast criminogene behoeften zijn er ook niet-criminogene behoeften. Hierbij gaat het om problemen die niet rechtstreeks verband houden met crimineel gedrag, zoals een geringe eigendunk of een stemmingsstoornis (Van der Laan e.a., 2010). Hierop interveniëren zal niet leiden tot minder recidive, maar is uiteraard wel van belang voor het welzijn van de jongere.

Het derde beginsel, het *responsiviteitsbeginsel*, geeft aan dat een interventie moet passen bij de motivatie,

Screening en risicotaxatie bij jongeren die met de politie in aanraking zijn gekomen omdat zij verdacht worden van een misdrijf, zijn van essentieel belang om de juiste interventies te kunnen indiceren. Omdat de wijze waarop dit in Nederland gebeurt toe is aan verbetering, is in 2008 een project gestart met het doel een nieuw landelijk instrumentarium te ontwikkelen. Inmiddels is een nieuw Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ; Van Domburgh e.a., 2009 ; Spanjaard e.a., 2011) ontwikkeld, bestaande uit een samenhangend

trefwoorden

risicotaxatie
screening
indiceren van interventies
jeugdstrafrechtketen

over de auteurs Drs. Claudia E. van der Put, onderzoeker en docent Forensische Orthopedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam; e-mail: c.e.vanderput@uva.nl; drs. Han J. M. Spanjaard, PI Research, e-mail: h.spanjaard@piresearch.nl; mr. dr. Lieke van Domburgh, hoofd afdeling Onderzoek & Ontwikkeling LSG-Rentray, prof. dr. Theo A. H. Doreleijers, hoogleraar-opleider, VUmc-de Bascule en Universiteit Leiden Faculteit Rechtsgeleerdheid; dr. Henny P.B. Lodewijks, bestuurder inhoudelijke portefeuille LSG-Rentray; dr. Henk B. Ferwerda, criminoloog en directeur van Bureau Beke te Arnhem; Ruth B. Bolt, MA, projectmanager Ministerie van Justitie; prof. dr. Geert Jan J. M. Stams, hoogleraar Forensische Orthopedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam.

leerstijl en intellectuele mogelijkheden van de dader (Andrews e.a., 1990; Lowenkamp & Latessa, 2005). Het risicobeginsel geeft dus aan wie een interventie zou moeten krijgen (jongeren met een midden en hoog risico), het behoeftebeginsel *wat* zou moeten worden aangepakt met de interventie en het responsiviteitsbeginsel *hoe* behandeld zou moeten worden (Andrews & Bonta, 2010). De toepassing van zowel het risicobeginsel als het behoeftebeginsel vereist een betrouwbare en valide schatting van het recidiverisico en van de criminogene behoeften. Hiervoor zijn gestructureerde risicotaxatie-instrumenten nodig.

ONTWIKKELING VAN RISICOTAXATIE-INSTRUMENTEN

Risicotaxatie maakt inzichtelijk hoe hoog het recidiverisico is bij een specifieke jongere en welke factoren bepalend zijn voor de hoogte van het risico. In de literatuur worden vier generaties onderscheiden in de ontwikkeling van risicotaxatie-instrumenten (Bonta, 1996). De eerste generatie is die van het ongestructureerde klinisch oordeel door een professional, gebaseerd op kennis, ervaring en intuïtie. Tweede generatie-instrumenten zijn gestructureerde risicotaxatie-instrumenten die grotendeels statische risicofactoren bevatten, oftewel onveranderbare risicofactoren die samenhangen met recidive, zoals leeftijd eerste delict en eerder gepleegde delicten. Met deze instrumenten kan het risico op recidive worden voorspeld, maar wordt geen informatie verkregen over de wijze waarop het risico verminderd kan worden. Derde generatie-instrumenten zijn gestructureerde risicotaxatie-instrumenten die naast statische ook de zogeheten dynamische (veranderbare) factoren bevatten. Met deze instrumenten wordt daardoor ook inzicht verkregen in de mogelijkheden om risico's te verminderen. Uit onderzoek blijkt dat gestructureerde

RISICO'S, CRIMINOGENE BEHOEFTE EN RESPONSIVITEIT

risicotaxatie-instrumenten beter presteren dan de klinische blik van een gedragskundige (o.a. Aegisdottir e.a., 2006; Lodewijks, 2008; Mossman, 1994; Trout & Bishop, 2002) en dat derde generatie-instrumenten vaak een relatief hogere voorspelkracht hebben dan tweede generatie-instrumenten (Schwalbe, 2007). In de vierde generatie risicotaxatie-instrumenten, waartoe ook het LIJ gerekend kan worden, wordt risicotaxatie geïntegreerd met casemanagement. Een eerste assessment wordt gebruikt voor vaststelling van doelen van de behandeling en met vervolgasessments kunnen eventuele veranderingen worden gemeten met betrekking tot de dynamische factoren.

De twee belangrijkste instrumenten die op dit moment binnen de jeugdstrafrechtketen worden gebruikt betreffen de BARO (*Basis Raadsonderzoek*)

en de SAVRY (*Structured Assessment of Violence Risk in Youth*). De BARO wordt door de Raad voor de Kinderbescherming afgenomen bij jongeren tegen wie de politie proces-verbaal heeft opgemaakt. De BARO is een instrument met een tweeledig doel: er wordt voorlichting mee gegeven aan justitiële autoriteiten (strafadvies) en het maakt duidelijk of het strafbare feit een signaal is van psychiatrische problematiek en levert daarmee een indicatie voor vervolgdagnostiek op (Doreleijers e.a., 1999). Met de SAVRY kan het risico op geweldsrecidive worden ingeschat (Lodewijks e.a., 2006). De SAVRY kan alleen gebruikt worden als er sprake is van een gewelddadig uitgangsdeldict, en het instrument moet worden afgenomen door een getrainde deskundige met een academische achtergrond.

Tot 2008 was er in Nederland geen gevalideerd instrument beschikbaar waarmee het algemene recidiverisico kon worden ingeschat bij jongeren in verschillende fasen in de strafrechtketen. Dat was een van de belangrijkste redenen voor het Ministerie van Justitie om te starten met de ontwikkeling van een nieuw instrumentarium voor de jeugdstrafrechtketen.

LANDELIJK INSTRUMENTARIUM JEUGDSTRAFRECHTKETEN (LIJ)

Als startpunt van de ontwikkeling van het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ) is een Landelijk Kader opgesteld, waarin de eisen staan geformuleerd waaraan instrumenten voor screening en risicotaxatie moeten voldoen (Vogelvang e.a., 2006). Het Landelijk Kader is opgesteld vanuit het *Risk-Need-Responsivity*-model en geeft dan ook aan dat het nieuwe instrumentarium informatie moet verzamelen over risico's, criminogene behoeften en responsiviteit. Daarnaast is het van belang dat informatie wordt verzameld over zorgsignalen en beschermende factoren. Zorgsignalen betreffen de eerder genoemde niet-criminogene behoeften, oftewel problemen die niet rechtstreeks verband houden met crimineel gedrag. Beschermende factoren zijn factoren die de kans op recidive verkleinen, zoals een goede relatie met ouders of prosociale vrienden.

In het Landelijk Kader wordt de jeugdstrafrechtketen onderverdeeld in drie fasen. De eerste fase (preselectie) start op het moment dat jongeren – na het plegen van een strafbaar feit – worden verhoord door de politie. De tweede fase (selectie) start nadat er een proces verbaal is opgemaakt. De derde fase (interventie) start wanneer jongeren worden gevonnist. In deze fasen gaat het om screening (fase 1), diagnosticeren (fase 2 en 3), advisering en indicering (fase 2 en fase 3). In de eerste fase moeten vooral efficiënte instrumenten worden ingezet voor de screening van grote groepen jongeren en in fase 3 worden omvangrijkere instrumenten gebruikt voor ingewikkeldere beslissingen bij een beperkte groep jongeren (Vogelvang e.a., 2006). In de volgende paragrafen zal achtereenvolgens worden beschreven hoe het LIJ is vormgegeven voor de drie verschillende fasen.

Risicotaxatie in fase 1

In fase 1 (preselectie) wordt de informatie door de politie verzameld bij jongeren die als verdachte zijn aangehouden vanwege een misdrijf. Het belangrijkste doel van het preselectie-instrument is het vaststellen van het risico op recidive en het risico op geweld tegen personen. Omdat er in deze fase nog niet wordt geïndiceerd voor een strafrechtelijke interventie, is het in deze fase niet noodzakelijk de criminogene behoeften, responsiviteit en beschermende factoren in kaart te brengen.

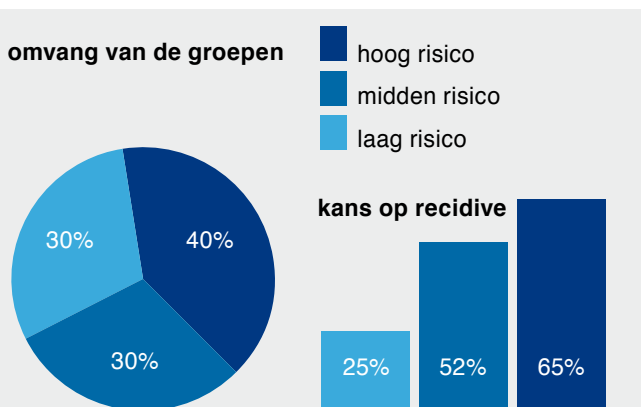
Randvoorwaarde voor de ontwikkeling van het instrument voor de eerste fase was dat de risicotaxatie geautomatiseerd plaats moet kunnen vinden, vanwege beperkingen in tijd en middelen bij de politie. Daarom is voor deze fase een risicotaxatie-instrument ontwikkeld met uitsluitend variabelen die reeds beschikbaar zijn in registratiesystemen van de politie. De volgende variabelen zijn onderdeel van het risicotaxatie-instrument:

- eerdere politieregistraties in de volgende rollen: verdachte diefstal, verdachte geweldsdelict, verdachte overige delicten, betrokken, getuige, overige rollen;
- eerdere Halt-afdoeningen;
- zwaarte en aard van het huidige delict;
- geslacht;
- leeftijd tijdens het delict;
- culturele achtergrond.

Op basis van combinaties van scores op deze variabelen worden de jongeren ingedeeld in drie risicogroepen: een hoogrisico groep met een kans op recidive van 65%, een middenrisico groep met een kans op recidive van 50% en een laagrisico groep met een kans op recidive van 25% (zie figuur 1).

Op dit moment wordt nog gewerkt aan de ontwikkeling van een instrument waarmee de zorgbehoefte kan worden voorspeld door de politie. De taxatie van de zorgbehoefte is vooral belangrijk bij jongeren die vanwege een laag recidiverisico niet worden doorverwezen naar fase 2 (selectie), waardoor deze jongeren niet verder meer worden gescreend. Ook hierbij geldt als randvoorwaarde dat het onderzoek geautomati-

Figuur 1. Risico-indeling Pre-screen.

Box 1: Ontwikkeling van het Preselectie-instrument

Voor de ontwikkeling van het Preselectie-instrument is gebruikgemaakt van een Chaid-analyse, een classificatietechniek waarmee interactie-effecten tussen onafhankelijke variabelen worden opgespoord en daarmee combinaties van risicofactoren worden geïdentificeerd die leiden tot een hoge of lage recidivekans. Deze techniek is daarmee zeer geschikt om zicht te krijgen op daderprofielen met een hoge respectievelijk lage recidivekans (Thomas & Leese, 2003). Het risicotaxatie-instrument is ontwikkeld op een groep jongeren (n = 1396) in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar die door de politie zijn verhoord vanwege het plegen van een strafbaar feit. Voor deze jongeren is een voorspellingsmodel gebouwd, waarbij zowel algemene recidive als geweldsrecidive (tweejarig) worden voorspeld op basis van politiegegevens. Bij de ontwikkeling is de steekproef random in tweeën gesplitst, waarbij de helft van de steekproef is gebruikt om het model op te bouwen (constructie steekproef) en de andere helft van de steekproef om het model op te valideren (validatie steekproef). Als input voor het model zijn alle achtergrondkenmerken (leeftijd, sekse, culturele achtergrond), delictkenmerken (zwaarte en type uitgangsdelict, eerder gepleegde delicten) en overige registraties (slachtofferschap, betrokken, getuige, benadeelde, vermist, etc.) meegenomen. Op basis van de analyse is bepaald welke variabelen een significante en unieke bijdrage leveren aan de voorspelling van recidive en deze zijn opgenomen in het model. Het model heeft een AUC van 0,70 en is daarmee een acceptabel risicotaxatie-instrument. De AUC geeft aan welk percentage correcte classificaties het instrument overall zal opleveren (Hanley & McNeil, 1982). Bij een waarde van 0,50 voorspelt een instrument niet beter dan op basis van toeval het geval zou zijn, bij een waarde van 1,00 is er sprake van een perfecte positieve voorspelling. Uit een meta-analyse naar de predictieve validiteit van risicotaxatie-instrumenten voor de jeugd blijkt dat de AUC-waarde varieert van 0,53 tot 0,78, met een gemiddelde AUC van 0,64. Veruit de meeste risicotaxatie-instrumenten, zowel tweede als derde generatie instrumenten, hebben daarmee een lagere AUC dan het Preselectie-instrument (zie Schwalbe, 2007).

seerd plaats moet kunnen vinden. Met het instrument zal worden voorspeld welke jongeren een verhoogde kans hebben op mishandeling en verwaarlozing, huiselijk geweld, of op andere bedreigingen in hun ontwikkeling. Mede op basis hiervan kan de jongere met een zorgindicatie worden doorverwezen naar Bureau Jeugdzorg.

Risicotaxatie in fase 2

In fase 2 wordt de informatie verzameld door Halt, de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), de Jeugdreclassering (JR) en zo nodig het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP). Omdat er jaarlijks een groot aantal jongeren in deze fase terecht komt, is het ook hier nog van belang om relatief zuinig een inschatting te kunnen maken van risico's, criminogene behoeften, zorg en responsiviteit. Daarom is gekozen voor een trapsgewijze manier van screenen. Bij elke jongere wordt eerst een verkort screeningsinstrument afgenomen (instrument 2a), met als doel een risicoprofiel op te stellen en te bepalen of aanvullend onderzoek nodig is. Instrument 2a bevat opnieuw een risicotaxatie, waarbij nu ook risicofactoren uit de sociale omgeving

Box 2: Jesse

Jesse (zestien jaar) zit in voorlopige hechtenis omdat hij is opgepakt voor straatroof (samen met twee vrienden). In de maanden daarvoor is hij twee keer eerder opgepakt voor mishandeling. Uit de preselectie blijkt dat het risico op recidive en het risico op geweld tegen personen beide hoog zijn, wat vooral voortkomt uit de eerder gepleegde delicten en de combinatie van gewelds- en vermogensdelicten. Uit instrument 2a blijkt dat er sprake is van veel criminogene factoren, vooral in de domeinen agressie, geestelijke gezondheid, gezin en vrije tijd. Om een volledig beeld te verkrijgen van alle risico- en beschermende factoren en daarmee een passende interventie te kunnen adviseren, wordt vervolgens instrument 2b afgenomen. Hieruit blijkt onder meer dat er in het verleden veel problemen waren in de gezinssituatie doordat de vader van Jesse werkeloos was, psychische gezondheidsproblemen had en verslaafd was aan alcohol. Jesse werd verwaarloosd door zijn vader en is regelmatig getuige geweest van huiselijk geweld. Op dit moment heeft Jesse geen contact meer met zijn vader en woont hij alleen met zijn moeder. Zijn moeder heeft een ondersteunend netwerk en een grote bereidheid om Jesse te ondersteunen, maar er zijn ook problemen in de gezinssituatie omdat Jesse zich niet aan de regels houdt en zijn eigen gang gaat. Als gevolg hiervan zijn er af en toe heftige conflicten. Jesse heeft net zijn opleiding afgerond (ondanks veelvuldig verzuim en negatief gedrag op school) en gaat beginnen aan een nieuwe opleiding bij het ROC. Hij heeft geen structurele invulling van zijn vrije tijd. Jesse heeft op dit moment een vriendin die een positieve invloed op hem heeft. Jesse heeft vaardigheidstekorten met betrekking tot het omgaan met gevoelens, het omgaan met moeilijke situaties en omgaan met anderen. Tot slot zijn er meerdere meldingen van gewelddadig gedrag. Jesse denkt dat vechten en fysieke agressie geschikt zijn voor de oplossing van onenigheid of een conflict en interpreteert de intentie en het gedrag van anderen primair negatief.

Figuur 2 laat zien hoe het criminogene profiel van Jesse grafisch wordt weergegeven in instrument 2b.

Figuur 2. Grafische weergave van het criminogene profiel (casus Jesse)

beschermende factoren				risicofactoren		
hoog	midden	laag		laag	midden	hoog
		■ ■ ■ ■ ■	school	■ ■ ■ ■ ■		
			werk			
		■ ■ ■ ■ ■	gezin	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■	
		■ ■ ■ ■ ■	vrije tijd	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■	
		■ ■ ■ ■ ■	vrienden	■ ■ ■ ■ ■		
domein kent geen beschermende factoren			alcohol- en drugsgebruik en gokken	■ ■ ■ ■ ■		
domein kent geen beschermende factoren			geestelijke gezondheid	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■	
		■ ■ ■ ■ ■	attitude	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■	
			agressie	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■
		■ ■ ■ ■ ■	vaardigheden	■ ■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■	

van de jongere worden meegewogen (school, vrienden, gezin). Instrument 2a dient ook om vast te stellen of een niet primair op gedragsverandering gerichte straf volstaat uit oogpunt van recidivevermindering (taakstraf, maatregel hulp & steun). Daarnaast wordt onderzocht of er sprake is van zorg en of aanvullende diagnostiek nodig is (inschakelen NIFF).

Indien er sprake is van zorg of problemen op meerdere domeinen, wordt het uitgebreide screeningsinstrument afgenomen (instrument 2b). Instrument 2a en 2b zijn grotendeels gebaseerd op de *Washington State Juvenile Court Assessment (WSJCA)* en op de eerdergenoemde BARO. De WSJCA is een in Amerika ontwikkeld en gevalideerd screenings- en risicotaxatie-instrument (Barnoski, 2004a, 2004b) waarmee de belangrijkste risico- en beschermende factoren op een groot aantal verschillende domeinen in kaart worden gebracht. De selectie van domeinen en items heeft plaatsgevonden op basis van een review van de beschikbare onderzoeksliteratuur op het gebied van risico- en beschermende factoren voor delinquent gedrag van jongeren en op basis van feedback en commentaar van een uitgebreid panel van internationale onderzoekers op het gebied van jeugddelinquentie (Barnoski, 2004b).

De informatieverzameling voor de instrumenten 2a en 2b vindt plaats middels dossieranalyse (proces verbaal, eventuele eerder onderzoeksrapportage) en gestructureerde interviews met de jongere en met de ouders/verzorgers. Bij de mentor van school wordt telefonisch informatie ingewonnen. De richtlijnen voor afname van interviews en de scoring van de items zijn beschreven in een handleiding (Spanjaard e.a., 2010). Na verzameling van de informatie worden instrument 2a en 2b digitaal ingevuld. Instrument 2b bestaat uit 127 items verdeeld over 10 domeinen. In tabel 1 zijn de domeinen weergegeven, met per domein een aantal voorbeelden van onderwerpen die worden bevraagd.

Het belangrijkste doel van instrument 2b is een meer diepgaande inventarisatie van alle dynamische en beschermende risicofactoren, oftewel van alle factoren die van invloed zijn op de kans op recidive. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt waar een interventie zich op kan richten. Daarna kan met 'de systematiek gedragsinterventies' worden bepaald voor welke erkende gedragsinterventies de jongere in aanmerking komt. De systematiek gedragsinterventies is een methode om gedragsinterventies te adviseren (RvdK) en te indiceren (JR), op basis van de resultaten van instrument 2b. De systematiek helpt om advies te geven over de beste aanpak om de risico's te verlagen. Hierbij wordt door de computerapplicatie van het LIJ gematched op de indicatiecriteria van de gedragsinterventies en het dynamisch risicoprofiel van de jongere en worden de interventies gepresenteerd die aangrijpen op de dynamische risicofactoren van de jongere. Na het controleren van de contra-indicaties, kan gekozen worden voor een of meerdere gedragsinterventies. In tabel 2. staat een overzicht van de interventies die passen bij het dynamisch risicoprofiel van Jesse.

Tabel 1 Domeinen uit instrument 2b met per domein een tweetal voorbeelditems.

dag- en vrijetijdsbesteding	vrijetijdsbesteding binnen een vereniging problematische vrijetijdsbesteding (rondhangen, verveling)
school	spijbelen schoolprestaties
werk	interesse in een baan contacten met collega's
relaties	antisociale vrienden positieve relaties met volwassenen
gezinssituatie	beloning en bestraffing van gedrag conflicten in het gezin
alcohol- en drugsgebruik, gokken	mate van gebruik/gokken belemmeringen door gebruik/gokken
geestelijke gezondheid	slachtoffer verwaarlozing getuige huiselijk geweld
attitude	accepteren verantwoordelijkheid gedrag respect eigendom van anderen
agressie	frustratietolerantie impulsiviteit
vaardigheden	omgaan met anderen omgaan met gevoelens

Tabel 2 Erkende gedragsinterventies (ambulant) passend bij de scores op de domeinen (casus Jesse).

interventies	risicodomeinen
Washington State Aggression Replacement Training (WSART)	agressie, attitude, vaardigheden
Sociale Vaardigheden op maat	vaardigheden, relaties, <i>attitude</i> , <i>agressie</i> , <i>vrije tijd</i> , <i>school</i> , <i>werk</i> , <i>gezin</i>
Multisysteemtherapie (MST)	<i>gezin</i> , <i>vrije tijd</i> , <i>school</i> , <i>werk</i> , <i>relaties</i> , <i>attitude</i> , <i>agressie</i> ,
Multidimensional Family Therapy (MDFT)	<i>vaardigheden</i> , <i>alcohol- en drugsgebruik</i> , <i>geestelijke gezondheid</i> <i>attitude</i> , <i>gezin</i> , <i>vaardigheden</i> , <i>vrije tijd</i> , <i>agressie</i>

NB De interventies binnen de cursief gedrukte domeinen richten zich niet altijd op het domein zelf. Risico op dit domein is geen 'verplicht' indicatiecriterium.

Risicotaxatie in de derde fase

In de derde fase (interventie) wordt de informatie verzameld door de RvdK, JR en/of de JJI (Justitiële jeugdinrichting). De belangrijkste doelen in deze fase betreffen: 1) bepalen of er sprake is van zorg of aanvullende diagnostiek nodig is (inschakelen NIFP), 2) keuze voor een passende gedragsinterventie, 3) invulling en evaluatie gedragsinterventies. Voor jongeren die tijdens de interventiefase thuis wonen en aangewezen zijn op ambulante behandeling dan wel dagbehandeling binnen een juridisch kader, volstaat instrument 2b meestal. Deze paragraaf gaat daarom over jongeren die in een JJI worden geplaatst. Uitgangspunt is dat zoveel mogelijk informatie wordt verzameld ten tijde van het verblijf om daarmee ook eventuele vervolginstanties, zoals de (jeugd)reclassering, van zoveel mogelijk informatie te voorzien. Een groot deel van de jongeren verblijft echter voor een korte periode in een JJI. Het is daarom niet altijd mogelijk en ook

niet nodig om bij deze jongeren alle instrumenten af te nemen. Bij alle jongeren in een JJI wordt instrument 2b afgenomen door de RvdK. In de eerste fase (10 dagen) van het verblijf in een JJI vindt screening plaats van directe zorgen en behoeften van jongeren met de SDQ en de MAISY-2. In de tien weken daarna (de tweede fase) wordt verdiepingsdiagnostiek uitgevoerd voor zover daar op basis van instrument 2b of de screening in de eerste fase aanwijzingen voor zijn (o.a. aanwijzingen voor psychopathologie). Deze verdiepingsdiagnostiek kan, op verzoek van de rechtbank, worden uitgevoerd door het NIFP of door de JJI zelf om een 'bejegeningplan' op te stellen. Het gaat hierbij om specifieke bejegening en behandeling. De algemene bejegening is uitgewerkt in de basismethodiek YOUTURN die sinds december 2009 in alle JJI's is geïmplementeerd. YOUTURN is gericht op het aanleren van de eigen verantwoordelijkheid en is een integratie en uitbreiding van twee methodieken: het

Figuur 3 Schematische weergave van de inzet van de verschillende instrumenten in de verschillende fasen van de jeugdstrafrechtketen.

Sociaal Competentie Model en EQUIP. Ook wordt in deze fase de responsiviteit nogmaals in kaart gebracht, onder meer voor plaatsing in de juiste behandelgroep. Jongeren die meer dan tien weken en tien dagen in een JJI verblijven, komen in de derde fase. Voor het meten van vaardigheden en vaardigheidstekorten wordt in de meeste JJI's de vragenlijst Taken en Vaardigheden van Adolescenten (TVA) afgenomen (Berends e.a., 2008; Van der Knaap e.a., 2004). Aanvullend op instrument 2b wordt de SAVRY afgenomen om een inschatting te maken van de kans op geweldsrecidive. Met behulp hiervan kunnen specifieke interventies worden geïndiceerd en verlofaanvragen worden beoordeeld. Voor vaststelling van risico's bij jeugdige zedendelinquenten wordt de *Juvenile Sex Offender Assessment Protocol-II (J-SOAP-II)*; Prentky & Righthand, 2003) ingezet. Daarnaast kunnen aanvullende instrumenten worden afgenomen ter verdieping. Bij de jongeren die langer dan tien weken en tien dagen in een JJI verblijven, wordt bij vertrek opnieuw instrument 2b gescoord met behulp van alle verkregen informatie en observaties. Deze informatie wordt overgedragen aan de jeugdreclassering, die voor nazorg verantwoordelijk is. Samenvattend wordt in figuur 3 de inzet van de instrumenten in de verschillende fasen van de jeugdstrafrechtketen schematisch weergegeven.

STAND VAN ZAKEN

Het in dit artikel beschreven nieuwe landelijke instrumentarium jeugdstrafrechtketen wordt op dit moment uitgetest in een aantal regio's in Nederland. Gedurende deze pilot-fase worden op basis van tussentijdse evaluaties diverse bijstellingen en aanvullingen aangebracht. Naar verwachting zal het instrumentarium vanaf medio 2011 landelijk worden ingevoerd. Dan zal ook een validatie-onderzoek starten naar de betrouwbaarheid en validiteit van het instrumentarium.

Het instrumentarium is nog niet uitontwikkeld. Zo wordt er nog gewerkt aan de ontwikkeling van het

zorginstrument bij de politie en aan het automatisch laten berekenen van het recidiverisico bij de politie. Ook wordt onderzocht in hoeverre wegingen bij bepaalde scores en/of cut off-scores van de verschillende onderdelen van het instrumentarium moeten worden aangepast aan sekse, leeftijd en culturele achtergrond. Uit recent onderzoek blijkt dat het belang van dynamische risicofactoren voor jongens en meisjes verschillend is. Zo zijn risicofactoren in het gezin, waaronder seksueel misbruik, politiecontacten van ouders en alcoholgebruik door ouders, belangrijke voorspellers voor recidive bij meisjes, terwijl deze factoren voor jongens niet significant samenhangen met recidive (Van der Put e.a., 2010a). Daarnaast blijkt dat veel risicofactoren wel significant samenhangen met recidive bij autochtone Nederlandse jongeren, maar niet bij (alle groepen) allochtone jongeren (Van der Put e.a., 2010). Ook zien we verschillen in het belang van dynamische risicofactoren voor recidive tussen verschillende leeftijdsgroepen. Op twaalfjarige leeftijd is het belang van dynamische risicofactoren groot en daarmee het potentiële effect van interventies gericht op deze risicofactoren, terwijl op latere leeftijd het belang steeds meer afneemt, waardoor het potentiële effect van interventies ook steeds minder wordt (Van der Put e.a., 2010b; Van der Put e.a., 2011). Daarnaast moet worden onderzocht welke onderdelen van het instrumentarium geschikt zijn voor afname bij licht verstandelijk beperkte jongeren en/of ouders en welke onderdelen moeten worden aangepast. Ditzelfde geldt voor verdachten van een zedendelict. Tot slot worden de privacyaspecten onderzocht van het verzamelen en bewaren van de gegevens en wordt onderzocht wat de houdbaarheid is van de data, oftewel hoe lang de verzamelde gegevens kunnen en mogen worden gebruikt. Maar ook na bovengenoemde aanpassingen zal het instrumentarium niet 'af' zijn: de ontwikkeling en implementatie van het instrumentarium is een continu proces, waarbij onder meer rekening moet worden gehouden met veranderingen die plaatsvinden in de doelpopulatie.

Bij de ingebruikname van het nieuwe instrumentarium is het belangrijk zich te realiseren dat geen enkel instrument 100% accuraat is. Ook al is de voorspelkracht van de ontwikkelde risicotaxatie-instrumenten goed en zelfs beter dan de meeste andere risicotaxatie-instrumenten die worden toegepast binnen de forensische jeugdzorg (Schwalbe, 2007), de uitkomst blijft een schatting. Daarnaast kunnen met het nieuwe instrumentarium alleen de beoogde doelen gerealiseerd worden wanneer het door de gebruikers op de juiste wijze wordt toegepast. Vandaar dat er in de handleiding bij het instrumentarium uitgebreid wordt ingegaan op de wijze van informatieverzameling middels interviews en uit dossiers, de scoring van items en het formuleren van adviezen op basis van de uitkomsten van het instrument (Spanjaard e.a., 2011).

Tot slot wordt met het LIJ op een gestructureerde wijze informatie verzameld, waarbij dubbeling en hiaten worden voorkomen. Het instrumentarium is zo vormgegeven dat er optimaal kan worden voortgebouwd op eerder verzamelde informatie, waardoor dezelfde vraag niet meer meerdere keren aan de jeugdige wordt gesteld door verschillende partijen. Daarnaast worden werkprocessen, informatiesystemen en verantwoordelijkheden ingevoerd die ervoor moeten zorgen dat de benodigde informatie daadwerkelijk beschikbaar is op het juiste moment. Voorts wordt beoogd dat de gesprekken met jongeren en hun ouders gericht en meer gestructureerd verlopen. Dit alles met het uiteindelijke doel niet alleen een vermindering van de recidive te bewerkstelligen, maar ook het bieden van de juiste zorg aan de jongeren die dat nodig hebben.

LITERATUUR

- > Aegisdottir, S., White, M.J., Spengler, P.M., Maugherman, A.S., Anderson, L.A., Cook, R.S., Nichols, C.N., Lampropoulos, G.K., Walker, B.S., & Cohen, G. (2006). The meta-analysis of clinical judgment project: Fifty-six years of accumulated research on clinical versus statistical prediction. *The Counseling Psychologist*, 34, 341-382.
- > Andrews, D.A., & Bonta, J. (2010). Rehabilitating criminal justice policy and practice. *Psychology, Public Policy, and Law*, 16, 39-55.
- > Andrews, D.A., Bonta, J., & Hoge, R. (1990). Classification for effective rehabilitation: Rediscovering psychology. *Criminal Justice and Behavior*, 17, 19-51.
- > Barnoski, R. (2004a). *Washington State Juvenile Court Assessment Manual, Version 2.1*. Olympia: Washington State Institute for Public Policy.
- > Barnoski, R. (2004b). *Assessing risk for re-offense: Validating the Washington State Juvenile Court Assessment*. Olympia: Washington State Institute for Public Policy, 2004.
- > Berends, I.E., Noom, M.J., & Bijl, B. (2008). *TVA & JJI: Een normering van de vragenlijst Taken en Vaardigheden van Adolescenten (TVA) voor jongeren in justitiële jeugdinrichtingen*. Duivendrecht/Amsterdam ZO: PI Research.
- > Bonta, J. (1996). Risk-needs: Assessment and treatment. In A.T. Harland (Ed.), *Choosing correctional options that work: Defining the demand and evaluating the supply* (pp. 18-32). Thousand Oaks, CA: Sage.

- > Doreleijers, Th.A.H., Bijl, B., Veldt, M.C. van der, & Loosbroek, E. van (1999). *BARO. Standaardisatie en protocollering Basisonderzoek strafzaken Raad voor de Kinderbescherming*. Amsterdam: VU / NIZW.
- > Hanley, J.A., & McNeil, B.J. (1982). The meaning and use of the area under a receiver operating characteristic (ROC) curve. *Radiology*, 143, 29-36.
- > Knaap, L.M. van der (2003). *Competentiegerichte assessment voor jongeren in de jeugdzorg: Ontwikkeling van een instrument*. Proefschrift. Duivendrecht: PI Research.
- > Lodewijks, H.P.B., Doreleijers, Th., de Ruiter, C., & de Wit-Grouls, H. (2006). *Gestructureerde taxatie van geweldsrisico bij jongeren* (geautoriseerde vertaling en onderzoeksversie van de SAVRY). Eelde: Rentray.
- > Lodewijks, H.P.B. (2008). *Violence risk assessment in adolescents in the Dutch juvenile justice system. Studies on the reliability and predictive accuracy of the SAVRY*. (proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam). Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- > Lösel, F. (1993). The effectiveness of treatment in institutional and community settings. *Criminal behaviour and mental health*, 3, 416-437.
- > Lowenkamp, C.T., & Latessa, E.J. (2005). Increasing the effectiveness of correctional programming through the risk principle: Identifying offenders for residential placement. *Criminology and Public Policy*, 4, 501-528.
- > Mossman, D. (1994). Assessing predictions of violence: Being accurate about accuracy. *Journal of Consulting Psychology*, 62, 783-792.
- > Prentky, R.A., & Righthand, S. (2003). *Juvenile Sex Offender Assessment Protocol-II (J-SOAP-II)*. Washington D.C.: OJJDP.
- > Schwalbe, C.S. (2007). Risk assessment for juvenile justice: a meta-analysis. *Law and Human Behavior*, 31, 449-462.
- > Spanjaard, H., Polak, S., Van der Put, C., Maes, M., Persoon, A., & Vogelvang, B. (2011) *Handleiding Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen versie 2.1*. Amsterdam/Woerden: PI Research/Adviesbureau van Montfoort.
- > Thomas, S.D., & Leese, M. (2003). Invited editorial. A green-fingered approach can improve the clinical utility of violence risk assessment tools. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 13, 153-158. Whurr Publishers Ltd.
- > Trout, J.D., & Bishop, M.A. (2002). 50 Years of successful predictive modeling should be enough: Lessons for philosophy of science. *Philosophy of Science*, 69, 197-208.
- > Van der Knaap, L.M., Beenker, L.G.M., & Bijl, B. (2004). *TVA: Vragenlijst Taken en Vaardigheden van Adolescenten: handleiding*. Duivendrecht: PI Research. (79 pp.).
- > Van der Laan, P.H., Slotboom, A.M. & Stams, G.J.J.M. (2010). Wat werkt? Bijdragen aan het terugdringen van recidive. In P.J. van Koppen, H. Merckelbach, M. Jellicic & J. de Keijser (Red.), *Reizen met mijn rechter*. Deventer: Kluwer (pp. 987-1002).
- > Van der Put, C.E., Barnoski, R., Stams, G.J.J.M., Deković, M., Hoeve, M., Van der Laan, P.H., & Spanjaard, H. (2011). Changes in the relative importance of dynamic risk factors for recidivism during adolescence. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. Advanced online publication. doi: 10.1177/0306624X11398462
- > Van der Put, C.E., Deković, M., Hoeve, M., Stams, G.J.J.M., Van der Laan, P.H., & Langewouters, F. (2010a). Risk assessment of girls: Are there any sex differences in risk factors for re-offending and in risk profiles? *Crime & Delinquency*. Advanced online publication. doi: 10.1177/0011128710384776.
- > Van der Put, C.E., Deković, M., Stams, G.J.J.M., Van der Laan, P.H., Hoeve, M., & Amelsfort, L. van (2010b). Changes in risk factors during adolescence: Implications for risk assessment. *Criminal Justice and Behavior*. Advance online publication. doi: 10.1177/0093854810391757.
- > Van der Put, C.E., G.J.J.M. Stams, Deković, M. Hoeve, M., & Van der Laan (2010). Ethnic differences in the prevalence and impact of risk factors for recidivism. Manuscript submitted for publication.
- > Van Domburgh, L., Doreleijers, Th.A.H., Ferwerda, H., Lodewijks, H.P.B., Van der Put, C.E., & Stams, G.J.J.M. (2009). *Verantwoording Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (Pre-selectie, Selectie en Interventiefase)*. Ongepubliceerd rapport.
- > Vogelvang, B.O., Krooi, H. & Van den Braak, J. (2006). *Landelijk Kader Instrumentarium Jeugdstrafrecht Deel 1: informatie en samenwerking in de keten*. Woerden/Den Haag: Adviesbureau Van Montfoort / Ministerie van Justitie – Directoraat-generaal Preventie Jeugd en Sancties / Jeugd Utrecht.